

CRNA GORA
S K U P Š T I N A
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-
Podgorica, 10. april 2017. godine

INFORMACIJA

**o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića
na sastanku predsjednika Skupštine Crne Gore Ivana Brajovića
sa predstavnicima NVO “Mladi Romi”,
održanom 5. aprila 2017. godine u Skupštine Crne Gore**

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković učestvovao je na sastanku predsjednika Skupštine Crne Gore Ivana Brajovića sa predstavnicima nevladine organizacije “Mladi Romi”, koji je održan 5. aprila 2017. godine u Skupštini Crne Gore.

Na sastanku koji je organizovan povodom predstojećeg Međunarodnog dana Roma, 8. aprila, učestvovali su i potpredsjednik Skupštine Crne Gore Genci Nimanbegu, šef Kluba poslanika Demokratske partije socijalista Crne Gore prof. dr Miodrag Radunović, šef Kluba poslanika Bošnjačka stranka, koalicija “Albanci odlučno” i Hrvatska građanska inicijativa Ervin Ibrahimović i predstavnik Kluba poslanika Socijaldemokrate Crne Gore i Liberalna partija Crne Gore Andrija Popović. Takođe, na sastanku su učestvovali predstavnici NVO “Centar za romske inicijative”, NVO “Koračajte sa nama – Phiren Amenca” i Unije slobodnih sindikata Crne Gore.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović je izrazio zadovoljstvo zbog susreta sa predstavnicima nevladinog sektora i saopštio da je Skupština otvorena za njihove inicijative. Čestitao je aktivistima nevladine organizacije „Mladi Romi“ na nagradi koju su dobili od Evropske unije za najbolji projekat „Kroz obrazovanje do integracije“, koji se odnosi na integraciju Roma za zemlje Zapadnog Balkana i Turske. Ocijenio je da je ova nagrada priznanje i cijeloj državi. Izrazio je nadu da će romska i egipćanska populacija imati svog predstavnika na sljedećim izborima i da će isti biti izabran za poslanika.

Istakao je da je Crna Gora prepoznala probleme pripadnika romske i egipćanske zajednice i aktivno radi na njihovoj inkluziji u crnogorsko društvo. Mjere i aktivnosti do sada preduzete na planu unapređenja položaja RE populacije u Crnoj Gori, kroz primjenu Akcionog plana Dekade u Crnoj Gori i dvije prethodne Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana, dale su vidljive rezultate, ali predstoji još mnogo izazova. Treba biti otvorenog uma, ne treba se zadovoljavati samo onim što je postignuto, već stvarati uslove kako bi naše društvo bilo što stabilnije i naprednije. Tome doprinosi i njegovanje različitosti, održavanje dobrih odnosa sa susjedima, a pogotovo dobrih odnosa unutar crnogorskog društva.

Predsjednik Skupštine je podsjetio da je Vlada Crne Gore u martu 2016. godine usvojila Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. Ključni cilj Strategije je socijalna inkluzija RE populacije kroz poboljšanje njihovog socio-ekonomskog položaja. Posebno se osvrnuo na napredak u oblasti obrazovanja i istakao da je prije 10 godina 600 romske i egipćanske djece bilo uključeno u sistem obrazovanja, a sada ih je 1.300 u osnovnim školama. Romska djeca su uključena u sve nivoe obrazovanja, a težnja je da svako dijete bude u sistemu obrazovanja. Cilj je da svakom djetetu bude dostupno kvalitetno obrazovanje, a nakon pristupanja

Crne Gore NATO-u i ulaska u Evropsku uniju otvoriće se nove mogućnosti za mobilnost studenata.

Predsjednik Skupštine Ivan Brajović je saopštio da je poštovanje i puno uživanje ljudskih prava jedan od glavnih izazova današnjice i da smo svi jednako odgovorni za ostvarivanje ovog cilja. Crna Gora ulaže značajne napore u cilju promocije i zaštite ljudskih i manjinskih prava i vidljivi su pomaci u pozitivnom smislu, ali je neophodno još dosta rada u predstojećem periodu. Unapređenje položaja RE populacije ima i višestruke koristi za ukupno crnogorsko društvo, jer država napreduje pružanjem pomoći nacionalnim manjinama. Zaključio je da će uravnotežen ekonomski i socijalni razvoj Crnu Goru, kao multietničku demokratsku državu, učiniti snažnijom u integrativnim procesima.

Izvršni direktor NVO „Mladi Romi“ Samir Jaha je istakao da osim njegove organizacije, sastanku prisustvuju i predstavnici NVO „Centar za romske inicijative“, NVO „Koračajte sa nama – Phiren Amenca“ i Unije slobodnih sindikata Crne Gore, sa kojima imaju partnerski odnos i zajedno rade na unapređenju položaja pripadnika romske i egipćanske populacije. Saopštio je da NVO „Mladi Romi“ postoji 12 godina i ima sjedište u Herceg-Novom, a sprovodi programe na nacionalnom nivou. Trenutno su uključeni u pet projekata, koji se prvenstveno odnose na obrazovanje i zapošljavanje, a uglavnom su finansirani iz evropskih fondova. Projekat “Jačanje javnog aktivizma Roma – Ujedinjeni možemo više!” implementiraju NVO „Mladi Romi“, Unija slobodnih sindikata Crne Gore i Koalicija „Romski krug“, a isti će doprinijeti unapređenju ekonomskih prava ove populacije.

Samir Jaha je naglasio da Romi predstavljaju potencijal, a ne prepreku, i na taj način je potrebno posmatrati njihovu dalju inkluziju u društvo. Mišljenja je da je ostvaren napredak u oblasti obrazovanja u pogledu kvantiteta, ali treba raditi na unapređenju kvaliteta, pogotovo u visokom obrazovanju. Ocijenio je da su sredstva koja se izdvajaju za realizaciju aktivnosti utvrđenih strategijama za poboljšanje položaja Roma nedovoljna. Smatra da je ostvaren vidljiv napredak u oblasti stanovanja za raseljena i interno-raseljena lica, međutim, 170 porodica domicilnih Roma na primorju je u riziku od iseljenja. Ukazao je da je potrebno promijeniti pristup ka projektima koji se odnose na RE populaciju, kako se ne bi stvarao jaz između ove i većinske populacije. Stoga, njegova organizacija nastoji da u programe zapošljavanja uključi jednak procenat Roma i pripadnika većinske populacije. Zaključio je da postoji nova generacija Roma koja je posvećena unapređenju položaja ove populacije.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da se ovaj Odbor u kontinuitetu bavi poboljšanjem položaja romske i egipćanske populacije, kao najdiskriminisanije i najugroženije. Kao ključne oblasti u strategijama koje se odnose na ovu populaciju prepoznati su: obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita, rješavanje pravnog statusa i stanovanje. Ohrabrujući su podaci po kojima su u školskoj 2016/17. godini u predškolske ustanove upisana 103 djeteta RE populacije, u osnovne škole 1.617 učenika, u srednje škole 112, a na fakultetima njih 20. Napredak je postignut i u oblasti zapošljavanja, pa za razliku od 2011. godine kada je u državnoj upravi bio zaposlen samo jedan Rom, sada u državnim institucijama radi njih 10. Iako se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje nalazi preko 1.700 Roma, treba imati u vidu činjenicu da je 97 % ovih lica bez zanimanja i stručne spreme. Ohrabrujući su i podaci koji se odnose na rješavanje stambenog pitanja za pripadnike ove populacije, ali još aktivnosti predstoji. Kako bi se dalje unapređivao položaj ove populacije, neophodna je pomoć države, ali i spremnost Roma i Egipćana da se bore protiv negativnih aspekata njihove tradicije. Takođe, treba dodatno osnažiti Romski savjet kako bi se iskoristile sve zakonske mogućnosti, među kojima su učešće u planiranju

i osnivanju vaspitno-obrazovnih institucija i podnošenje inicijative predsjedniku države da ne proglasi zakon kojim se narušavaju prava manjinskih naroda.

Predsjednik Odbora je saopštio da je Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode predviđeno razmatranje Akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini i najavio da će na ovu sjednicu biti pozvani predstavnici NVO „Mladi Romi“. Zaključio je da je borba sa stereotipima dugotrajan proces i da je potrebno da nadležni subjekti kroz zajedničko djelovanje sprovode aktivnosti kako bi se dostigla potpuna integracija RE populacije u crnogorsko društvo.

Predstavnici nevladinih organizacija koje se bave pitanjima romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori, kao i Unije slobodnih sindikata Crne Gore, su iznijeli svoje stavove po pitanju položaja ove ranjive grupacije.

Serđan Baftijari, predstavnik NVO „Koračajte sa nama – Phiren Amenca“ i student Fakulteta političkih nauka je postavio pitanje u vezi sa rješavanjem stambenog pitanja za romske porodice koje još uvijek žive u kontejnerima na Koniku. Predsjednik Skupštine Ivan Brajović je odgovorio da je neposjedovanje ličnog stambenog prostora generalni problem mladih u Crnoj Gori, a pogotovo romske populacije. Očekuje se završetak 120 stambenih jedinica na Koniku, kao i izgradnja 94 stambene jedinice u Beranama. I ubuduće će se sprovoditi održivi projekti kako bi se građanima omogućilo da što lakše riješe stambeno pitanje.

Fana Delija, predstavnica NVO „Centar za romske inicijative“ i studentkinja pedagogije je saopštila da ova organizacija postoji 14 godina i bavi se statusom Romkinja i Egipćanka u Crnoj Gori. Od 2012. godine se fokusiraju na problem dječijih i ugovorenih brakova, za čije rješavanje postoji spremnost institucija, ali ne postoji odgovarajući zakonski okvir, odnosno kaznene odredbe za počinioc. Nijedan od počionilaca iz 40 zabilježenih slučajeva nije procesuiran. S tim u vezi, prilikom izmjena i dopuna Krivičnog zakona dostavili su preporuke za koje očekuju podršku poslanika.

Student primijenjene fizioterapije Armin Tafa se interesovao za mogućnost nastavka školovanja u inostranstvu kao i zapošljavanje u medicinskim ustanovama u Crnoj Gori, napominjući da veliki broj crnogorskih medicinskih radnika traži zaposlenje u razvijenim evropskim državama. Takođe, ukazao je na nedovoljnu opremljenost crnogorskih zdravstvenih ustanova uređajima koji se koriste u fizioterapiji.

Predstavnik NVO „Koračajte sa nama“ i student Pravnog fakulteta Elvis Beriša je ukazao da je za punu integraciju romske i egipćanske populacije najvažnije obrazovanje, zbog čega je ovoj djeci potrebna formalna i praktična podrška. Ova nevladina organizacija sprovodi aktivnosti u oblasti obrazovanja organizovanjem dopunskih časova za romsku djecu iz nastavnih predmeta u kojima nailaze na poteškoće u savladavanju gradiva. Mišljenja je da kvalitet obrazovanja nije na visokom nivou i da treba raditi na njegovom unapređenju, kako bi sva djeca dobila obrazovanje koje je makar prosječnog nivoa. Učenica Almedina Jašaraj se saglasila da je za mlade Rome najznačajnije obrazovanje, a da se na taj način ne samo stručno usavršavaju već i ukazuju na potrebu da se posveti više pažnje rješavanju problema ove zajednice.

Mehmet Beriša, jedan od osnivača NVO „Mladi Romi“ i koordinator projekta „Povećanje zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih žena“ je saopštio da se na radiju Herceg-Novi realizuje emisija „Svijet Roma“, u kojoj su urednici pripadnici RE populacije. Istakao je da su Romi i Egipćani nedovoljno zastupljeni u državnim organima i organima lokalne samouprave, ali i da je mali broj njih koji imaju visoko obrazovanje.

Šejla Pepić, učenica i aktivistkinja NVO „Mladi Romi“ je uključena u projekat “Jačanje javnog aktivizma Roma – Ujedinjeni možemo više!” i smatra da je veoma važno da se mladi Romi i Egipćani aktivno angažuju u rješavanju problema ove populacije u oblastima: obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene i socijalne zaštite i stanovanja. Takođe, država treba da preduzme neophodne mjere kako bi se poboljšao njihov položaj u društvu. Smatra da postoji etnička distanca između pripadnika većinske populacije i ove populacije, na čijem uklanjanju treba raditi.

Jovana Topalović, predstavnica NVO „Mladi Romi“ je istakla da sprovode aktivnosti na izradi platforme za društveno-politički aktivizam, čiji je cilj da predstavi institucijama pojedince koji se mogu uključiti u procese donošenja odluka. Imajući u vidu da Romi sami najbolje poznaju svoje probleme, pozvala je na podršku ovoj populaciji i jačanje saradnje sa nadležnim subjektima.

Predstavnica Unije slobodnih sindikata Crne Gore Ivana Mihailović je saopštila da od osnivanja sprovode aktivnosti na poboljšanju socio-ekonomskog statusa svih građana, sa akcentom na ranjive grupe. Ocijenila je da je diskriminacija prema Romima očigledna, ali teško dokaziva. Kroz Projekat “Jačanje javnog aktivizma Roma – Ujedinjeni možemo više!” detaljnije se upoznaju sa situacijom u kojoj se nalazi ova populacija. Jedan od ciljeva projekta je povećanje sindikalne uključenosti Roma zaposlenih u komunalnim preduzećima, koji uglavnom nijesu upoznati sa odlukama sindikata njihovih preduzeća. Stoga, formirane su nove sindikalne organizacije u komunalnim preduzećima u Kotoru, Herceg-Novom, Podgorici i Nikšiću, u čijim izvršnim odborima su predstavnici RE zajednice i pripadnici većinske populacije. U novoformiranoj sindikalnoj organizaciji u Herceg-Novom kroz dijalog je riješeno 10 od 12 važnih pitanja, među kojima su isplata zaostalih dugovanja za prekovremeni rad i poboljšanje zaštitne opreme za terenski rad. Ukazala je da zaposleni izražavaju bojazan da će zbog razgovora sa predstavnicima Unije slobodnih sindikata ostati bez posla, iako je sloboda sindikalnog udruživanja i djelovanja zajemčena Ustavom Crne Gore.

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Genci Nimanbegu je izjavio da kao pripadnik manjinskog naroda razumije probleme romske zajednice i izazove sa kojima se srijeću u ostvarivanju prava. Naglasio je da je Skupština otvorena za inicijative civilnog sektora i da će se informisati o preporukama koje su dostavljene povodom izmjena i dopuna Krivičnog zakonika. Poručio je da Romi treba da čuvaju svoj jezik, jer na taj način čuvaju svoj identitet i zajedništvo. Treba preduzimati sve neophodne mjere kako bi inkluzija RE populacije u društvo bila potpuna. Ukazao je da je ovo izborna godina za nacionalne savjete manjinskih naroda i zajednica, što je prilika da se mladi Romi i Egipćani aktivnije uključe u rad Romskog savjeta.

Šef kluba Demokratske partije socijalista Miodrag Radunović je istakao da je Međunarodni dan Roma prilika da se skrene pažnja na loš položaj ove populacije i potrebu njihove integracije u društvo. Smatra da prioritet treba dati obrazovanju jer su mladi obrazovani Romi pokretačka snaga za poboljšanje položaja ove populacije, uz podršku većinske zajednice. Istakao je da pripadnici RE populacije imaju jednak pristup zdravstvenoj zaštiti kao i ostali građani i da su standardizovana zanimanja saradnika za socijalnu inkluziju RE populacije i medijatora u domovima zdravlja. Ukazao je na značaj prevencije malignih bolesti i redovnih kontrola, zbog čega je pomoć medijatora, pogotovo Romkinjama, od velike važnosti. Zaključio je da će poslanici pružiti podršku svim aktivnostima koje se sprovode u cilju poboljšanja položaja ove ranjive populacije.

Izvršni direktor NVO „Mladi Romi“ Samir Jaha je saopštio da će uložiti neophodne napore kako bi na osnovu znanja i iskustva doprinijeli unapređenju položaja Roma i Egipćana. Stoga je značajno potpisivanje Sporazuma o saradnji sa Skupštinom Crne Gore, čime su se pridružili ostalim potpisnicama Sporazuma. Kroz učešće na sjednicama odbora biće više uključeni u rješavanje pitanja koja se tiču Roma i moći će da daju veći doprinos.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ivan Brajović je zaključio da je potpisivanje Sporazuma dokaz da je Skupština otvorena za inicijative nevladinog sektora. Smatra da su dječiji i prisilni brakovi veliki problem, a na njegovom rješavanju svi nadležni subjekti treba zajedno da djeluju. Istakao je da prilikom zapošljavanja i stipendiranja pripadnika RE populacije treba primjenjivati mjere afirmativne akcije. Treba podizati nivo svijesti o značaju obrazovanja kako bi svako dijete završilo makar osnovnu školu, jer su obrazovani ljudi naša budućnost.

Sagovornici su izrazili zadovoljstvo zbog održanog sastanka uz očekivanje da će ovakvi susreti povodom Međunarodnog dana Roma postati tradicionalni. Zaključeno je da se kroz partnerski odnos i otvoren dijalog nadležnih subjekata može doprinijeti poboljšanju položaja RE populacije, kao najugroženije u crnogorskom društvu.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković